

Veselības aizsardzība Eiropā: mūsu nākotnes redzējums

ECDC mērķi un stratēģija 2007. – 2013. gadam

www.ecdc.europa.eu

Fotoattēlu autortiesības

Visi fotoattēli © ECDC, izņemot:

priekšējais vāks © stockbyte; 2. lpp. © CDC. *Cynthia Goldsmith; Jacqueline Katz; Sherif R. Zaki*

4. lappuse © stockxpert.com

5. lappuse © stockxpert.com

6. lappuse © CDC

8. lappuse pa kreisi © *US National Museum of Health and Medicine*

9. lappuse © CDC

14. lappuse pa labi © istockphoto.com

16. lappuse pa kreisi © Photodisc

16. lappuse pa labi © CDC. *Courtesy of Dr Edwin P Ewing, Jr*

© Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs, 2009.

ISBN 978-92-9193-121-7

doi:10.2900/17190

Pārpublicēšana atļauta, ja tiek norādīts avots.

Visi fotoattēli šajā publikācijā ir autortiesību aizsargāti, un tos nevar izmantot citiem nolūkiem bez autortiesību īpašnieka atļaujas.

Svarīgs paziņojums:

Šis dokuments paredzēts tikai informatīviem nolūkiem. *Veselības aizsardzība Eiropā: mūsu nākotnes redzējums* apkopo ECDC stratēģiskās programmas 2007. – 2013. gadam galvenos jautājumus tādā veidā, kas ir viegli saprotams visiem lasītājiem.

Cenšoties atspoguļot oriģināldokumenta būtību, iespējams, tā kopsavilkuma izstrādes posmā esam zaudējuši dažas svarīgas nianšes. Lasītāji, kuri vēlas redzēt autoru ECDC stratēģijas un mērķu izklāstu, var apskatīt pilno stratēģiskās programmas 2007. – 2013. gadam tekstu, kas pieejams tiešsaistē: www.ecdc.europa.eu

Veselības aizsardzība Eiropā: mūsu nākotnes redzējums

ECDC mērķi un stratēģija 2007. – 2013. gadam

Satura rādītājs

Priekšvārds – ES rīcība infekcijas slimību apkarošanā	3
Ievads	4
Infekcijas slimību apdraudējums	5
Faktori, kas šodien ietekmē infekcijas slimību risku ES	6
Mērķi un darbības - ECDC stratēģiskais plāns 2007. -2013. gadam.....	8
1. grupa: zināšanu pilnveidošana	10
2. grupa: sabiedrības veselības aizsardzības funkciju stiprināšana.....	12
3. grupa: partnerības veidošana un saglabāšana	15
Secinājumi	16

Mūsu redzējums ir Eiropas Savienība, kurā visi pilsoņi var saņemt vislabāko aizsardzību pret infekcijas slimībām, kādu vien sniedz jaunākie profilakses un kontroles pasākumi.

Zsuzanna Jakab, ECDC direktore

Priekšvārds – ES rīcība infekcijas slimību apkarošanā

Pasaule nekad nav bijusi savstarpēji tik lielā mērā saistīta kā šodien. Katru dienu robežas šķērso miljoniem cilvēku un pārtikas tonnas. Lielā Eiropas pilsētas viesnīcā caurmērā nakts laikā var atrasties viesi no divpadsmit vai vairāk valstīm. Kā 2003. gadā parādīja SARS, infekcijas slimību uzliesmojumi starptautiski var izplatīties tādā ātrumā, kāds nekad agrāk nav pieredzēts.

Labā ziņa ir tā, ka 21. gadsimtā slimību atklāšanas un profilakses līdzekļi ir labāki nekā jebkad agrāk. Izaicinājums ir nodrošināt, lai mēs šos līdzekļus izmantotu labāku rezultātu iegūšanai. Ar mērķi palīdzēt to īstenot Eiropas Savienībai (ES) un tās dalībvalstīm 2005. gadā tika dibināts Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (ECDC). Mūsu uzdevums ir strādāt ar valstu un ES līmeņa veselības iestādēm, lai atvieglotu sadarbību un nodrošinātu efektīvai darbībai vajadzīgo datu bāzi.

Ir liels skaits infekcijas slimību, kuras var apdraudēt ES iedzīvotāju veselību. ECDC līdzekļi ir ierobežoti, tāpēc izvēle jāizdara atbilstoši mūsu prioritātēm. Kādas ir galvenās darbības, ko varam veikt ES līmenī, lai patiesi labāk aizsargātu cilvēku veselību? Par kādām slimībām jāraizējas visvairāk?

Lai sniegtu atbildi uz šiem jautājumiem, mūsu Valde 2007. gadā apstiprināja ECDC stratēģisko programmu, kas ietver darba plānu līdz 2013. gadam. Programma tika balstīta uz galveno infekcijas slimību apdraudējuma Eiropai analīzi, kā arī tās ietvaros tika noteiktas zonas, kurās ECDC varētu nodrošināt reālu pievienoto vērtību darbībām, kas jau tiek veiktas valstu un ES līmenī.

Veselības aizsardzība Eiropā: mūsu nākotnes redzējums apkopo ECDC stratēģiskās programmas 2007. – 2013. gadam galvenos jautājumus tādā veidā, kas ir viegli saprotams visiem lasītājiem. Es ceru, ka šis dokuments spēs ieinteresēt un sniegs nepieciešamo informāciju.

Zsuzsanna Jakab
ECDC direktore

ECDC Tomtebodan galvenā mītne

Ievads

Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (ECDC) dibināts 2005. gadā ar mērķi nodrošināt Eiropas Savienības (ES) pilsoņu veselības aizsardzību pret infekcijas slimībām. Tas kalpo kā informācijas, datu un darbību centrs, lai atbalstītu un uzlabotu visu ES iestāžu un valstu darbu infekcijas slimību atklāšanā, novēršanā un kontrolē.

Lai to īstenotu, ECDC ir apstiprināta uz mērķiem balstīta, elastīga pieeja laika periodam no 2007.-2013. gadam. Minētā pieeja, kas izklāstīta šajā dokumentā, ļauj ECDC efektīvi koncentrēties uz tā darbībām, kā arī šo efektivitāti novērtēt. Tāpat, tā arī ļaus ECDC pielāgoties, lai spētu īstenot jaunus izaicinājumus un apgūt jaunus zinātniskos datus un metodes.

ECDC pievērš uzmanību, iespējams, bīstamiem infekcijas slimību uzliesmojumiem visā pasaulē, kā arī izmanto visus nepieciešamos līdzekļus to novēršanai. Tomēr, būdama jauna aģentūra, ECDC pirms aktīvākas līdzdalības globālā līmenī, pagaidām savas funkcijas un darbības plāno ES robežās. Šī iemesla dēļ ECDC darbs līdz

2010. gadam ir koncentrēts un 27 ES valstīm, kā arī trim Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstīm.¹

ECDC stiprina savu sadarbību ar visām ES dalībvalstīm un EEZ valstīm, veidojot formālas un neformālas saites ar citiem partneriem, piemēram, Pasaules veselības organizāciju. Tas ļauj partneriem dalīties ar datiem, pieredzi un zinātniskajiem resursiem.

Šajā dokumentā apkopoti galvenie ECDC ilgtermiņa (2007.-2013. gadam) stratēģiskā plāna elementi. Pirmkārt, tajā apskatīts infekcijas slimību apdraudējums Eiropā pašreiz un pirms vairākiem gadiem. Otrkārt, tajā aprakstīti faktori, kas nosaka, cik neaizsargāti ir ES pilsoņi pret infekcijas slimībām (saukti 'noteicošie faktori'). Treškārt, tajā izklāstītas septiņas ECDC prioritārās darba zonas (mērķi) un darbības, ko ECDC plāno veikt, lai šos mērķus īstenotu.²

Infekcijas slimību apdraudējums

Jau senā pagātnē infekcijas slimības lielā mērā ietekmējušas cilvēku veselību. Piemēram, mēris 1348. gadā izraisījis aptuveni 50 miljonu cilvēku nāvi Eiropā, kas bija 30% līdz 60% no kopējā iedzīvotāju skaita Eiropā tajā laikā.

20. gadsimtā bija vērojami lieliski uzlabojumi infekcijas slimību ārstēšanā un profilaksē, piemēram, antibiotikas un vakcīnas. Dažas slimības ir ievērojami samazinājušās vai novērstas pateicoties vakcīnu ieviešanai (piemēram, bērnu infekcijas slimības, bērnu trieka, bakas). Uzlabojumi sabiedrības un personīgajā higiēnā ES un EEZ valstīs palīdzējuši lielā mērā atbrīvoties no tādām slimībām kā holera, vēdertīfs, dzemdību infekcijas.

Bet šie ieguvumi nav līdzvērtīgi sadalīti visu valstu starpā — noteiktās valstīs joprojām ir dažas iedzīvotāju grupas, kas no šiem uzlabojumiem labumu nav guvušas. Nepārtraukti tiek atklāti jauni ārstniecības līdzekļi. Mainīgais dzīvesveids (piemēram, ceļošana pasaules

mērogā, sabiedriskā ēdināšana, globālais pārtikas tirgus, pārmērīga antibiotiku lietošana, pārmaiņas seksualajā uzvedībā) un vides pārmaiņas apdraud daudzus veselības uzlabojumus, kas līdz šim atklāti.

Faktori, kas šodien ietekmē infekcijas slimību risku ES

Noteicošie faktori

ES pilsoņus apdraud ļoti daudz infekcijas slimības.³ Saslimšanu ar šīm slimībām ietekmē dažādi faktori, ko sauc par ‘noteicošiem faktoriem’. Daži no noteicošajiem faktoriem aprakstīti 1.tabulā.

Lai zinātu labāko veidu, kā cīnīties ar slimību un to kontrolēt, nepieciešams izprast šīs slimības noteicošos faktorus.

Koordinācija

ES ir daudzas dažādas iestādes un valstis, kam jāiesaistās cīņā ar infekcijas slimībām. Katrā dalībvalstī tiek nodrošināta veselības aizsardzība, un katrā no tām tā tiek organizēta atšķirīgi. Viens no ECDC galve-

najiem uzdevumiem ir nodrošināt to, lai ES iestādes un dalībvalstis spētu strādāt kopā. Tas pats attiecas arī uz dažādiem sabiedrisko pakalpojumu sektoriem un organizācijām: piemēram, putnu gripas uzliesmojums pierādīja vajadzību pēc lauksaimniecības, veselības aprūpes, savvaļas dabas un pārtikas drošības organizāciju sadarbības.

Profilakse

Vēl viena problēma: tā kā dažu slimību apdraudējums mazinās, cilvēki neredz vajadzību profilakses pasākumu veikšanai. Tā notiek ar dažām bērnu infekcijas slimībām, piemēram, masalām un epidēmisko parotītu. Tā kā arvien vairāk cilvēku izlemj nevakcinēt savus bērnus, slimības atkal parādās dienaskārtībā. Daudzas slimības, kuras šādā veidā atgriežas, visbīstamākās ir tieši bērniem un jauniešiem.

Daži infekcijas slimību noteicošie faktori Eiropā

Izmaiņas attiecībā uz iedzīvotājiem: arvien pieaug gadu vecāku iedzīvotāju skaits, kuriem var būt grūti cīnīties ar slimībām, ; iedzīvotāji ceļo globāli un vērojama liela mēroga migrācija, kas var veicināt infekcijas slimību izplatību; un urbanizācija var radīt nabadzīgākas pilsētu centrālo daļu zonas, kuras būs pārpildītas un paaugstinās infekcijas slimību risku.

Sabiedriskie apstākļi: nabadzīgajiem iedzīvotājiem, bezdarbniekiem un bezpajumtniekiem ir lielāks risks saslimt ar noteiktām infekcijas slimībām. Nākotnē var palielināties sociālā nevienlīdzība, kas nozīmē to, ka izveidosies vairākas iedzīvotāju grupas, kuru saslimšanas risks ar infekcijas slimībām būs lielāks.

Dzīvesveids: tūrisma un biznesa ceļojumu pieaugums palielina risku ievest valstī slimības no citām valstīm; “nedrošs sekss” ir nopietns riska faktors attiecībā uz

inficēšanos ar seksuāli transmisīvajām slimībām (STS) un HIV, kas dažās Eiropas daļās izplatās ļoti ātri; narkotiku lietošana ir nopietns riska faktors attiecībā hepatīta, HIV, STS un septisko infekciju iegūšanu; un pārmaiņas patērētāju uzvedībā arvien vairāk noved pie infekcijām, kas saistītas ar pārtikas lietošanu.

Fiziskā vide, tehnoloģijas un tirdzniecība: vides, ekoloģiskās un klimata pārmaiņas (kas var ietekmēt dažas infekcijas slimības) globālās sasilšanas dēļ norisināsies arvien vairāk; tehnoloģiskie uzlabojumi dažas slimības ir samazinājuši (piemēram, holera), bet ir veicinājuši citu slimību pieaugumu (piemēram, leģionāru slimība); mūsdienu pārtikas ražošanas metodes un globālais pārtikas tirgus var izraisīt plaša mēroga grūti kontrolējamu pārtikas izraisīto slimību uzliesmojumus, jo pārtika tiek transportēta caur dažādām pasaules valstīm un dažkārt tur ilgi uzglabāta.

Atklājumi

Jaunas zināšanas medicīnā ir parādījušas, ka daži veselības stāvokļi (piem., vēzis, čūlas) ir saistīti ar infekcijas slimībām. Piemēram, uz doto brīdi tiek lēsts, ka līdz pat 20-25% visu vēža gadījumu ir radušies no infekcijas slimībām. Tas nozīmē, ka būs nepieciešama dažādu nozaru mediķu ciešāka sadarbība.

Ekonomika

Infekcijas slimības lielā mērā ekonomiski ietekmē ES valstis. Kaut arī nav pētījumu par to, cik infekcijas slimī-

bas izmaksā ES kopumā, dažās valstīs šādi pētījumi ir veikti . Piemēram, infekcijas slimību ārstēšana Anglijā AK Valsts veselības aprūpes dienestam izmaksā aptuveni 6 miljardi mārciņu gadā; 2003. gada SARS uzliesmojums Ķīnai un Kanādai izmaksāja aptuveni 1% no to nacionālā kopprodukta; govju sūkļveida encefalopātija 1995. gadā AK izmaksājusi gandrīz 6 miljardi EUR. Kaut arī ekonomiskās ietekmes sakarā nepieciešams vairāk konkrētu datu, ir skaidrs, ka šī ietekme ir milzīga.

ECDC Valdei

Mērķi un darbības - ECDC stratēģiskais plāns 2007. -2013. gadam⁴

ECDC ilgtermiņa stratēģiskais plāns izstrādāts ar mērķi uzstādīt virzienus tā darbām. Katra gada darba plāni tiek balstīti uz un saskaņoti ar ilgtermiņa mērķiem. Plāns izveidots tā, lai atspoguļotu ECDC paredzamos pieejamos finanšu līdzekļus. Plāns ir sadalīts divos periodos:

Pirmajā periodā, no 2007. - 2013. gadam, ECDC koncentrēsies uz savu funkciju un darbību noteikšanu, kā arī izveidos stabilas attiecības ar ES un dalībvalstīm, un citiem partneriem (piem., Pasaules Veselības Organizāciju). Tas strādā pie nepieciešamo funkciju īstenošanas sabiedrības veselības jomā ES un dalībvalstīs (piem., uzraudzības, veselības aprūpes speciālistu apmācība, zināšanu par infekcijas slimību novēršanu un kontroli pilnveidošanas). Tāpat arī ECDC izstrādā

rīkus zinātniskajam darbam, piemēram, datu bāzes, informācijas sistēmas un zinātniskās metodes. Šajā darba periodā prioritātes ir tādas slimības kā gripa, HIV un AIDS, tuberkuloze, slimības, kuras iespējams novērst vakcinējoties (jo īpaši masalas un citas šādas 'bērnu slimības'⁵), vai ārstējot tās infekcijas slimnīcās un klīnikās.

Otrajā periodā, no 2010. -2013. gadam, ECDC savu darbību paplašinās, uzsākot cīņu ar konkrētām slimībām. Tas ietvers datu bāzes izveidi par visefektīvākajiem veidiem, kā novērst un kontrolēt noteiktas slimības; noteicošo faktoru meklēšanu; centienus noskaidrot to iespējamo ietekmi (pašreizējo un nākotnes). Otrajā periodā prioritātes iespējams tiks koriģētas, izvērtējot ECDC pieredzi pirmajā periodā.

4. Šī pirmā stratēģiskā programma ietver periodu no 2007. – 2013. gadam. Tā ir saskaņota ar ES otro Kopienas rīcības programmu veselības jomā (2007-2013) un arī ar pašreizējo ES politiku un prioritātem veselības jomā.
5. Visām Eiropas valstīm ir sava politika attiecībā uz bērnu vakcināciju pret tādām infekcijas slimībām kā masalas, epidēmiskais parotīts, masaliņas, difterija, pertussis (garais klepus) utt. Svarīgi piebilst, ka ar šīm slimībām var inficēties arī pieaugušie, īpaši tad, ja tiem bērnībā nav veikta vakcinācija.

ECDC eksperti lauka izmēģinājuma laikā

ECDC mērķtiecīgā pieeja

Darbs stratēģiskajā programmā vērsts uz septiņām darbības jomām. Lai šo mērķi īstenotu, katram ir noteiktas vairākas darbības, ko ECDC plāno veikt.

Šo pieeju ECDC ir izvēlēties, izmantojot elastīgus mērķus noteiktu rezultātu sasniegšanai vairāku iemeslu dēļ.

Rezultātu sasniegšanu nodrošinošie mērķi:

- Atvieglo iespēju saskatīt, ko un kādā veidā ECDC vēlas sasniegt.
- Ļauj izvērtēt rezultātus, tāpēc iespējams viegli saskatīt, vai mērķi ir sasniegti vai nav.
- Nodrošina plānu, kas satur skaidru informāciju par to, kas jādara ECDC un cilvēkiem, kuri ar to sadarbojas.

- Liek izvērtēt dažādus veidus rezultātu gūšanai par to sasniegšanu atbildīgajiem cilvēkiem.
- Uzlabo zinātnisko domāšanu, mudinot cilvēkus izvērtēt pašreizējo situāciju, noskaidrot, ko vēlamiem sasniegt un, kā to iespējams sasniegt.
- Var tikt pielāgoti, 9zvērtējot darba rezultātus, uzlabojot datu bāzi un zināšanas.

Mērķi un darbības ECDC tīmekļa vietnē pieejamas tikai angļu valodā. Šeit turpmāk sniegts īss pārskats par katru no mērķiem, kā arī iemesli, kāpēc šāds mērķis izvēlēts. Šajā pārskatā apskatītas arī dažas no vissvarīgākajām darbībām, ko veic ECDC šo mērķu sasniegšanai.

Darbības jomas iedalītas trīs grupās, kuras atspoguļo ECDC pamatdarbu, kas saistīts ar zināšanu ieguvī sabiedrības veselības aizsardzības funkciju stiprināšanu un partnerības veidošanu.

1. grupa

zināšanu pilnveidošana

Šajā grupā ir tikai viens mērķis.

1. mērķis koncentrējas uz zināšanu papildināšanu, lai novērstu un kontrolētu vairāk nekā 55 infekcijas slimības (skat. 2. tabulu), ko ECDC aktīvi uzrauga. Šīs slimības iedalītas grupās, vadoties pēc to noteicošajiem faktoriem. Uz doto brīdi šīs grupas ietver:

- Seksuāli transmisīvās slimības (STS), tostarp HIV/AIDS un **ar asinīm pārnēsamiem vīrusiem** (tādi kā hepatīts);
- Akūtas elpošanas ceļu infekcijas;
- Ar pārtiku un ūdeni pārnēsamās slimības un zoonozes;
- Slimību uzliesmojumi, un pārnēsātāju izraisītās slimības;
- Ar vakcīnu novēršamās slimības; un
- Ar veselības aprūpi saistītās infekcijas un mikroorganismu rezistence.

Šis mērķis nosaka četras darbības jomas un paredz, ka līdz 2013. gadam ECDC būs ievērojami papildinājis zināšanas katrā no jomām.

Pirmā darbības joma koncentrējas uz zināšanām, kas saistītas ar veselību un šo dažādo infekcijas slimību ekonomisko un sociālo ietekmi uz cilvēkiem un sabiedrību kopumā. Pašreiz mūsu rīcībā esošie dati par pirmo darbības jomu nav pietiekami uzticami un pilnvērtīgi. Lai plānotu darbības un starp tām noteiktu prioritātes, jāpievērš uzmanība šīm nepilnībām. Piemēram, ļoti

maz zināms par infekcijas slimību ekonomisko ietekmi dažādās ģeogrāfiskajās zonās un uz dažādām iedzīvotāju grupām.

Otrā joma ietver zinātnisko izpratni par atsevišķu slimību noteicošajiem faktoriem. Pastāv daudzi faktori, kas ietekmē dažādu slimību parādīšanos un izplatību, kā arī to, cik tās ir bīstamas (t.i. noteicošie faktori). Bioloģiskie faktori ietver slimības izraisītāju, antibiotiku rezistenci, ģenētiku, vecumu, izplatīšanās veidu (gaiss, pārtika, ūdens, insekti utt.). Šos faktoros, savukārt, ietekmē citi sociālie, ekonomiskie un vides faktori, piemēram, mājokļu kvalitāte, ūdens, gaiss, pārtika, ceļošana, veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, globālais klimats un vides pārmaiņas. Jāuzzina vairāk par to, kuri no šiem noteicošajiem faktoriem ir vissvarīgākie un kā tie mijiedarbojas. Šāda informācija palīdzēs noteikt labākos veidus, kā samazināt katra noteicošā faktora ietekmi.

Trešā joma ietver zinātniskās datu bāzes izveidi par labākajām metodēm atsevišķu infekcijas slimību novēršanai un kontrolei. Pastāv daudzas slimību novēršanas un kontroles metodes, bet dažas no tām darbojas labāk, vai arī ir izdevīgākas naudas ziņā. Jāveic pētījumi, lai uzzinātu, kuras metodes darbojas labāk, kāpēc un cik tās izmaksā. Jāturpina meklēt arī citas, labākas, metodes slimību novēršanai un kontrolei.

Ceturta joma aptvert atbalstu dalībvalstīm cīņā ar infekcijas slimībām. ECDC to nodrošina, palīdzot valstīm dalīties zinātniskajās zināšanās un pieredzē. Tāpat arī ECDC izstrādā standartus, ko dalībvalstis var izmantot kvalitāti darbam pie infekcijas slimībām. ECDC veicina koordināciju starp dalībvalstīm un ES iestādēm.

Vakcinācija pret sezonālo gripu

Slimības, kas ietvertas ECDC zinātniskajā darbā

Elpošanas ceļu infekcijas

Gripa, tuberkuloze, leģionāru slimība.

STS, tostarp HIV/AIDS un ar asinīm pārnēsami vīrusi

Hlamīdijas, gonokoku infekcijas, hepatīts B, hepatīts C, HIV un sifiliss.

Ar pārtiku un ūdeni pārnēsāmās slimības un zoonozes

Kampilobakterioze, kriptosporidioze, enterohemorāģiskā zarnu nūjiņu (*E. coli*) infekcija (*EHEC*), norovīrusa infekcija, salmoneloze, hepatīts A un E, listerioze, botulisms, bruceloze, Kreicfelda-Jakoba slimība un citas transmisīvas sūkļveida encefalopātijas (*TSE*), šigeloze, toksoplazmoze, trihinoze un jersinioze, liesassērga, holera, tularēmija, ehinokokoze, žiardīāze, leptospiroze.

Slimību uzliesmojumi, un pārnēsātāju izraisītās slimības

Malārija, Q-drudzis, čikungunjas, Hantanas, denges un dzeltenais drudzis, Rietumnīlas drudzis, borelioze, ērcu encefalīts (*TBE*), mēris, smags akūts respiratorais sindroms (*SARS*), bakas, vīrusu hemorāģiskie drudži, slimības, kas parādās / citas nezināma cēloņa slimības.

Ar vakcīnu novēršamās slimības

B tipa *haemophilus*, masalas, meningokoku infekcija, epidēmiskais parotīts, garais klepus, masaliņas, pneimokoku infekcijas (invazīvās), difterija, stingumkrampji, poliomiēlīts, trakumsērga, rotavīrusa infekcija, vējbakas, cilvēka papilomas vīruss (*HPV*).

Ar veselības aprūpi saistītās infekcijas un mikroorganismu rezistence

Hospitālās infekcijas, rezistentie patogēni.

2. grupa

sabiedrības veselības aizsardzības funkciju stiprināšana

Otrās mērķu grupas uzdevums ir izveidot sabiedrības veselības aizsardzības funkcijas — noteikt jaunas funkcijas un darba prakses, kur nepieciešams, saistot pašreizējās funkcijas un iestādes un izveidojot vienotas sistēmas. Šis darbs būs Programmas pirmā perioda prioritāte, jo kvalitatīva sabiedrības veselības aizsardzības sistēma ir būtiska citām darbībām. Kvalitatīva sabiedrības veselības aizsardzības sistēma un funkcijas ir ārkārtīgi svarīgi faktori, piemēram, 1. mērķī, kas attiecas uz atsevišķām infekcijas slimībām.

Šajā grupā ir seši mērķi, kas ietver uzraudzību, zinātnisko atbalstu, sagatavotību attiecībā uz infekcijas slimību uzliesmojumiem un to risināšanu, apmācību un saziņu infekcijas slimību jautājumos.

2. mērķis attiecas uz uzraudzību—tas ir infekcijas slimību uzskaites process Eiropā un pasaulē, kas tiek veikts ar mērķi dot iespēju ES iestādēm un dalībvalstīm efektīvi rīkoties, lai pasargātu savus pilsoņus. Tajā tiek apskatītas mainīgās slimību īpašības, slimību uzliesmojumi, pārmaiņas situācijā ar esošajām slimībām utt.

Pašreiz ir daudzas iestādes un valstis, kuras veic infekcijas slimību uzraudzību Eiropā. Katra no tām izstrādājusi savu pieeju un informāciju (datus) iegūst dažādos veidos. Iegūtie dati ne vienmēr ir līdzvērtīgas kvalitātes. Tas apgrūtina datu apkopošanu, kas nepieciešama, lai gūtu kopīgu priekšstatu. ECDC būs atbildīgs par visu infekcijas slimību uzraudzību turpmākajos gados ES. Tā mērķis ir pārliecināties, ka visas dažādās sistēmas, datu bāzes, darba metodes utt., var tikt organizētas un

koordinētas tā, lai iegūtie dati būtu patiesi un noderīgi. Kopā ar Eiropas Komisiju ECDC koordinē procesu, kā mērķis ir noteikt prioritātes attiecībā uz slimībām, lai nodrošinātu to uzskaiti un regulāru pārskatīšanu. Īpaša uzmanība tiek pievērsta tam, lai nepalaistu garām agrās brīdināšanas zīmes epidēmijas vai jaunas slimības (vai izmaiņu slimības īpašībās) gadījumā. Visbeidzot, ECDC nodrošina to, lai cilvēkiem un iestādēm, kam tas nepieciešams, būtu pieejams atbilstošs informācijas apjoms, lai tie šo informāciju saņemtu īstajā laikā, kā arī, lai tā būtu pietiekami detalizēta.

3. mērķis attiecas uz zinātni un nākotnes prognozēm, paredzot infekcijas slimību nākotnes apdraudējumus utt. Kaut arī zinātniskās izpētes un cita veida darbs ES tiek veikts plašā apjomā, tas ir sadrumstalots dažādu iestāžu un dalībvalstu starpā. ECDC atvieglo darba un informācijas apmaiņu un koordināciju ikvienam. Liels darbs veikts laboratorijā, meklējot infekcijas slimību cēloņus, pētot to izplatīšanās veidus, ārstēšanu utt. ECDC mērķis ir veicināt pētnieciskā darba veikšanu ārpus laboratorijas, apskatot labākos veidus infekcijas slimību novēršanai un kontrolei. Tāpat arī jānodrošina šāda darba rezultātu pieejamība visām dalībvalstīm un ES iestādēm, kam tas nepieciešams. Lai to īstenotu, ECDC strādā pie zinātniskās izpētes metožu un datu bāzu uzlabošanas, kā arī atbalsta sabiedrības veselības aizsardzības laboratorijas visā Eiropā. ECDC kalpo kā zinātnisko atklājumu, pētījumu un ieteikumu centrs. Tas arī veic pētījumus jomās, kur nepieciešams vairāk informācijas, kā arī nodrošina vadlīnijas zinātnisko pētījumu veikšanai.

Ģimene ar bērnu pēc vakcinēšanas pediātriskajā vakcinācijas centrā Stokholmā (Zviedrijā) 2008. gadā

4. mērķis attiecas uz infekcijas slimību apdraudējumu— tā noteikšanu, sagatavošanos iespējamiem infekcijas slimību uzliesmojumiem un ES pilsoņu pasargāšanu no tiem. Tas ietver arī infekcijas slimību uzliesmojumu izpēti un kontroli, kas var ietekmēt vairākas ES valstis. Īpaša uzmanība tiek pievērsta jebkuras pasaules vietas agrās brīdināšanas signālu uztveršanai un pārbaudei, kas varētu norādīt uz jaunas infekcijas slimības epidēmijas sākumu līdzīgi kā SARS 2003. gadā vai jaunu gripas vīrusu, kas var izraisīt pandēmiju.

Ciņā ar infekcijas slimībām iesaistītas daudzas dažādas ES iestādes un dalībvalstu sabiedrības veselības aizsardzības iestādes, un tās visas strādā dažādi. ECDC tiecas šīs dažādās iestādes koordinēt, lai nodrošinātu sistemātiskāku un efektīvāku infekcijas slimību uzliesmojumu konstatēšanu un reaģēšanu. Tiek uzsākta jaunu metožu izmantošana attiecībā uz informācijas iegūšanu par uzliesmojumiem, piemēram, internets un visjaunākās informācijas tehnoloģijas. ECDC ir izveidojis efektīvu agrās brīdināšanas sistēmu un atbalsta ES iestādes un dalībvalstis slimību uzliesmojumu konstatēšanā.

ECDC piedāvā ieteikumus un palīdzību dalībvalstīm un ES iestādēm ciņā ar jebkādiem infekcijas slimību uzliesmojumiem un sagatavoties iespējamiem uzlies-

mojumiem nākotnē. Tas mobilizē ekspertu grupas, kas tiek nosūtītas uz attiecīgajām vietām, lai sniegtu atbalstu izpētē un kontrolētu darbības ne tikai ES, bet arī, starptautiskā mērogā, ja nepieciešams.

5. mērķis aptver apmācību. Dalībvalstīm ir atšķirīgas vēstures un dažādas pieejas attiecībā uz infekcijas slimību novēršanu un kontroli un infekcijas slimību uzliesmojumiem. Savukārt, jauni infekcijas slimību apdraudējumi pierādījuši nepieciešamību pēc vēl lielākas koordinācijas. Apmācība piedāvā iespēju cilvēkiem dalīties pieredzē, kā arī dažādām iestādēm un sabiedrisko pakalpojumu jomas pārstāvjiem sazināties un noskaidrot, kāda loma ciņai ar infekcijas slimībām ir katram no tiem.

ECDC koordinē Eiropas mācību programmu intervences epidemioloģijā (EPIET). Uz doto brīdi katru gadu 16 līdz 20 cilvēki tiek iekļauti divgadīgajā programmā un nosūtīti uz valsti sabiedrības veselības uzraudzības institūtu citā dalībvalstī. Šo divu gadu laikā tos apmāca vecākais epidemiologs, kā arī tie praktizējas epidemioloģijā reālās situācijās, gūstot vērtīgu pieredzi.

ECDC arī sniedz ieguldījumu īsu apmācības programmu izstrādē, lai nodrošinātu palīdzību ES valstīm, stiprinot to cilvēkresursu kapacitāti, iesaistot vairākas apmācību nodrošinošās iestādes.

ECDC informācijas stends

6. mērķis ietver saziņu infekcijas slimību jautājumos.

Saskaņā ar šo mērķi līdz 2013. gadam ECDC būs galvenais Eiropas līmeņa informācijas avots par infekcijas slimībām. Tāpat, ECDC jānodrošina arī atbalsts valsts darbībām attiecībā uz saziņu veselības aizsardzības jautājumos un jāklūst par pieredzes apmaiņas avotu attiecībā uz labāko praksi paziņošanas par apdraudējuma risku jomā.

ECDC saziņai ir divas galvenās mērķauditorijas: sabiedrības veselības eksperti (ieskaitot ekspertus valsts iestādēs un ekspertus plašākā sabiedrības veselības aizsardzības jomā) un sabiedrība kopumā (kur plašsaziņas līdzekļi ir viens no galvenajiem informācijas kanāliem). ECDC nodrošinās dažādu informāciju katrai no savām mērķauditorijām, izmantojot atbilstošākās tai pieejamās metodes un saziņas kanālus.

Ar sabiedrības veselības ekspertiem ECDC sazināsies zinātniskās sanāksmēs un konferencēs. ECDC internetā publicē zinātnisku informāciju par infekcijas slimībām. Tas ietver datus par saslimšanu ar infekcijas slimībām, datulapas, riska novērtējumus, jaunākās ziņas par uzliesmojumiem un ziņojumus par jautājumiem, kas saistīti ar slimību novēršanu un kontroli. ECDC ir gal-

venais zinātniskās informācijas un zināšanu par infekcijas slimībām avots. ECDC sadarbojas arī ar valstu un ES interneta vietnēm, lai vēl efektīvāk varētu dalīties zināšanās. ECDC galvenais mērķis ir atvieglot piekļuvi informācijai sabiedrības veselības ekspertiem, kas tiem nepieciešama, jebkādā infekcijas slimības aspektā.

ECDC apzinās, ka sabiedrībai un plašsaziņas līdzekļiem ir nepieciešama uzticama un patiesa informācija. Infekcijas slimību uzliesmojuma gadījumā sabiedrībai un plašsaziņas līdzekļiem šī informācija būs nepieciešama ātri. Veselības aizsardzības iestādēm attiecībā uz šīm mērķauditorijām jārikojas atvērti un godīgi, lai varētu iegūt to uzticību.

ECDC var atbalstīt dalībvalstu darbības attiecībā uz saziņu veselības aizsardzības jautājumos, nodrošinot apmācību par tādiem tematiem kā saziņa veselības apdraudējuma ārkārtas situācijās. ECDC var izstrādāt līdzekļus, lai palīdzētu dalībvalstīm saziņā par konkrētiem tematiem, kā arī atbalstīt kopīgas kampaņas. ECDC palīdz dalībvalstīm dalīties informācijā ar ES līmeņa struktūrām un savā starpā, kā arī veicina kopīgu plašsaziņas līdzekļu līniju izveidi gadījumos, kad tas nepieciešams. Tas var arī aicināt sadarboties valsts amatpersonas, žurnālistus un izdevējus, lai tie spētu dalīties pieredzē un zināšanās.

3. grupa

partnerības veidošana un saglabāšana

Šajā grupā ir tikai viens **mērķis. 7. mērķis attiecas uz sadarbību un partnerības veidošanu.** Daudzie infekcijas slimību noteicošie faktori ir saistīti ar citiem sektoriem, piemēram, mājokļu apstākļiem, pārtikas drošumu, lauksaimniecību vai vides aģentūrām. Lai cīnītos ar infekcijas slimību apdraudējumu, visiem jāstrādā kopā. Vienatnē to paveikt nav iespējams. Kaut arī valstīm ir katrai savas problēmas, noteikti atradīsies arī valstis ar kopīgām problēmām, kas spēs dalīties zināšanās un pieredzē. Tā kā ECDC sāk darbu pie infekcijas slimībām pasaules mērogā, tam būs jāstrādā kopā ar daudzām iestādēm, kuras arī darbojas globālā līmenī.

ECDC partneri

Secinājumi

Tā kā infekcijas slimību apdraudējums pieaug, paredzams, ka šī stratēģiskā programma palīdzēs ECDC ES un dalībvalstu darbu pilsoņu veselības aizsardzības jomā virzīt pozitīvā gultnē. Programma ir pietiekami elastīga, lai spētu īstenot iespējamus nākotnes izai-
cinājumus. Mērķi atvieglo ECDC darbu un panākumu uzraudzību, kā arī nodrošina to, lai tiktu izdarīts viss nepieciešamais. Cerams, ka šī Programma arī iedves-
mos un kalpos kā pozitīvs piemērs ECDC personālam un partneriem cīņā ar infekcijas slimībām.

Kā saņemt ES izdevumus

Maksas izdevumi:

- iepērkoties *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- grāmatnīcās, norādot nosaukumu, izdevēju un/vai ISBN numuru;
- tieši sazinoties ar vienu no mūsu pārdošanas punktiem. Informāciju saziņai varat iegūt šādā interneta adresē: <http://bookshop.europa.eu> vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

Bezmaksas izdevumi:

- izmantojot *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Eiropas Komisijas pārstāvniecībās un delegācijās. Informāciju saziņai varat iegūt šādā interneta adresē: <http://ec.europa.eu> vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

ISBN 978-92-9193-121-7

9 789291 931217

Publikāciju birojs

TQ-81-08-456-LV-C

Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (ECDC)

Pasta adrese:

ECDC, 17183 Stockholm, SWEDEN

Adrese apmeklētājiem:

Tomtebodavägen 11 A, Solna, SWEDEN

Tālr. +46 858601000

Fakss +46 858601001

Tīmekļa vietne: <http://www.ecdc.europa.eu>

E-pasts: info@ecdc.europa.eu

Eiropas Savienības aģentūra

www.europa.eu

Šī brošūra ir pieejama šādās valodās:

angļu, čehu, dāņu, franču, grieķu, igauņu, īru, islandiešu, itāliešu, latviešu, lietuviešu, maltiešu, nīderlandiešu, norvēģu, poļu, portugāļu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu, zviedru.